اخبار

ابلاغ پیام رهبر انقلاب به خانواده شهید فریدون عباسی توسط مخبر

محمد مخبر، مشاور و دستیار رهبر معظم انقلاب در دیداری صمیمانه با خانواده شهید دکتر فریدون عباسی، دانشمند برجسته کشورمان، پیام محبت‌آمیز، تسلیت و سلام خاص معظم‌له را به این خانواده معزز ابلاغ و از صبر و شکیبایی ایشان تجلیل کرد.

وی بـا بیان اینکه این دیدار به نیابت از رهبر معظم انقلاب اسلامی انجام می‌شود، گفت: این دیدار بنا به تأکید مکرر و عنایت ویژه رهبر معظم انقلاب به خانواده‌های معظـم شهدا انجام می‌شود و بنده به عنوان نماینده از سوی ایشان مراتب سـلام، تسلیت، قدردانی و احترام عمیق ایشان را به شما خانواده بزرگوار تقدیم می‌کنم.

برگزاری رزمایش امداد و نجات دریای خزر در ۲ فاز ساحلی و دریایی

امیـر دریادار دوم محسن رزاقی، سخنگوی رزمایش مـرکـب امـداد و نـجـات ۲۰۲۵ دریـای خزر (CASAREX2025) دیروز در نشست خبری گفت: رزمایش مرکب امداد و نجات دریای خزر با حضور نیروهای دریایی ارتش و سپاه، فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، فدراتیو روسیه و ناظرانی از کشورهای حاشیه دریای خزر، از امروز(دیروز دوشنبه) به مدت ۳ روز به میزبانی ناوگان شمال و منطقه چهارم دریایی امام رضای نیروی دریایی ارتش برگزار می‌شود. سخنگوی رزمایش مرکب امداد و نجات دریای خزر (CASAREX2025) با بیان اینکه این رزمایش با شعار «با هم برای دریای خزری ایمن و امن» برگزار می‌شود، اضافه کرد: رزمایش مرکب امداد و نجات دریای خزر، به منظور اجرایی شدن تدابیر فرمانده معزز کل قوا مدظله‌العالی مبنی بر «توسعه دیپلماسی مبتنی بر همکاری‌های بین‌المللی» و «ایجاد همگرایی و هماهنگـی در اقدامات مشترک بین نیروهای دریایی جمهوری اسلامی ایران و کشورهای حاشیه دریای خزر» در راستای «تامین امنیت و ایمنی دریانوردی در دریای خزر برای کشتی‌های تجاری» و «دستیابی به یک روش مورد پذیرش طرفین برای طراحی و اجرای رزمایش‌های مرکب آینده» در ۲ فاز ساحلی و دریایی به مدت ۳ روز برگزار شود.

ارزیابی فناوری‌های جدید صنعت فضایی با ماهواره‌بر «قاصد»

صبح دیـروز یک آزمون زیرمداری توسط ماهواره‌بر قاصد با هدف ارزیابی برخی فناوری‌های جدید در حال توسعه صنعت فضایی ایران انجام گرفت.

به نقل از روابط عمومی سازمان فضایی ایران، نتایج حاصل از این آزمون جهت ارتقای عملکرد ماهواره‌ها و سامانه‌های فضایی کشور به کار گرفته خواهد شد.

وزیر اطلاعات تشریح کرد

دستاوردهای وزارت اطلاعات در جنگ تحمیلی دشمن صهیونیست

وزیر اطلاعات، درباره دستاوردهای وزارت اطلاعات در دوران جنگ تحمیلی دشمن صهیونیست علیه کشورمان اظهـار کرد: به لطف خـدا و همت سربازان گمنام امام زمان(عج) در این جنگ تحمیلی رژیم صهیونیستی و آمریکا که با پیروزی ملت و نیروهای مسلح همراه شد، وزارت اطلاعات جهت برقراری امنیت داخلی تمام تلاش خود را کرد و با همکاری فرماندهی انتظامی، سپاه، ارتش و نیروهای مسلح و مجموعه وزارت کشور، ما شاهد برقراری امنیت داخلی در این ایام بودیم.

حجت‌الاسلام‌والمسلمین سیداسماعیل خطیب ادامه داد: دشمنان ما اگرچه آمده بودند و طراحی کرده بودند برای اینکه بتوانند در داخل، شرایط و بحران‌های اجتماعی و امنیتـی ایجاد کنند و فعالیت‌هایـی جهت اقدامات تروریستی انجام دهند ولی به لطف خدا تمام اینها دستگیر شدند. در کشور و نقاط مختلف استان‌ها شاهد این امنیت و آرامش بودیم و این یکی از دستاوردهای بزرگی است که وزارت اطلاعات به دست آورد. این دستاورد حاصل تلاش و ماه‌ها زحماتی بود که نیروهای مختلف امنیتی و اطلاعاتی با هماهنگی هم انجام دادند و نمونه بارز آن رزمایش‌های امیرالمومنین بود که در کشور انجام شد و این یکی از دستاوردهای بزرگ بود. وزیر اطلاعات افزود: وزارت اطلاعات توانست با همت و تلاش نیروهای خود، اسناد و مدارکی را از رژیم صهیونیستی به دست آورد و مختصات کاملی را نسبت به اهداف مهمی که در رژیم هست در اختیار نیروهای مسلح قرار دهد.

خطیب درباره دستگیری جاسوسان در داخل کشور گفت: مقابله با عوامل نفوذی و جاسوسی در کشور ما به دلیل حضور فعال بیش از ۵۰ سرویس خارجی که میز ایران و تشکیلات جاسوسی دارند، یکی از فعالیت‌های مستمر و روزانه وزارت اطلاعات، سازمان اطلاعات سپاه و مجموعه‌های مختلف اطلاعاتی - امنیتی کشور است و به لطف خدا شاهد همکاری و همراهی خوب دستگاه قضا هستیم و اقدامات و همراهی آنها این موفقیت‌ها را برای ما دوچندان کرده که جای تقدیر و تشکر دارد.

وزیر اطلاعات با بیان اینکه دشمنان ایران و در راس آنها آمریکا و رژیم صهیونیستی همه تلاش خود را برای بـه هم زدن وحدت و انسجام ملی ما به کار می‌گیرند، افزود: ما باید این هوشیاری و هوشمندی را داشته باشیم که به تلاش‌های دشمن برای ایجاد دوقطبی‌ها و تفرقه‌ها و اختلافـات در هر شرایطی و تحت هر عنوانی و با هر شکلی و بعضاً با افراط‌گری‌ها دامن نزنیم و در آن جهت حرکت نکنیم. باید این انسجامی را که امروز ایجاد شده است حفظ کنیم.

دادستان کل کشور از تشکیل پرونده برای پیگیری حقوقی جنایت‌های رژیم صهیونیستی علیه ایران خبر داد

هم انتقام نظامی، هم پیگیری حقوقی

گروه سیاسی: با اعلام حجت‌الاسلام موحدی، دادستان کل کشور در نشست شورای عالی قوه‌قضائیه، پرونده‌ای برای رسیدگی به جنایات جنگی رژیم صهیونیستی علیه جمهوری اسلامی ایران در دادستانی تهران تشکیل شده است؛ اقدامی که در راستای مطالبه اخیر رهبر انقلاب در دیدار رئیس و مسؤولان قوه‌قضائیه انجام شده است. حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای در دیدار هفته گذشته رئیس و مسؤولان قوه‌قضائیه، با اشاره به کوتاهی‌های گذشته در پیگیری حقوقی جنایات مشابه، تأکید کردند دستگاه قضا باید جنایات اخیر رژیم صهیونیستی علیه ایران را از طریق دادگاه‌های داخلـی و بین‌المللی با جدیت، دقت، هوشیاری کامل و در نظر گرفتن تمام جوانب پیگیری کند. به گفته دادستان کل کشور، ایـن پرونده که هم‌اکنون مراحل مقدماتی خود را طی می‌کند، شامل اتهاماتی از جمله حمله به کنسولگری ایران در دمشق، ترور شهید اسماعیل هنیه در تهران و تجاوز رژیم صهیونیستی به خاک ایران است که منجر به شهادت جمعی از هموطنان شد؛ جنایاتی که مشخصا نقض آشکار قوانین بین‌المللی از جمله اصل مصونیت اماکن دیپلماتیک، حاکمیت ملی و حقوق بشر را نشان می‌دهد.

جنگ اخیر رژیم صهیونیستی علیه ایران، یکی از جنایت‌آمیزترین اقدامات رژیم علیه کشورمان بود. این عملیات تأسیسات نظامی، هسته‌ای و مهم‌تر از همه مناطق مسکونی ایران را هدف قرار داد. در این حملات، عالی‌ترین فرماندهان نظامی کشورمان از جمله سپهبد محمد باقری، رئیس ستاد کل نیروهای مسلح، سپهبد حسین سلامی، فرمانده کل سپاه پاسداران، سپهبد غلامعلی رشید، فرمانده قرارگاه مرکزی خاتم‌الانبیا، سپهبد علی شادمانی، فرمانده جدید قرارگاه مرکزی خاتم و سرلشکر امیرعلی حاجی‌زاده، فرمانده نیروی هوافضای سپاه، به شهادت رسیدند. علاوه بر این، تعدادی از دانشمندان کشورمان نیز از جمله فریدون عباسی، رئیس سابق سازمان انرژی اتمی و محمدمهدی طهرانچی، رئیس دانشگاه آزاد نیز در میان شهدا بودند. حملات تجاوزکارانه اسرائیل نه‌تنها به اهداف نظامی محدود نشد، بلکه مناطق مسکونی در تهران و سایر شهرهای کشور، از جمله محله‌های تجریش و نارمک در تهران و شهرک شهید چمران در حوالی میدان نوبنیاد را نیز در بر گرفت و منجر به شهادت و جراحت تعداد زیادی از غیرنظامیان شد.

بـر اساس آمار رسمی اعلام شـده توسط فاطمه مهاجرانی، سخنگوی دولـت تعداد شهدای این جنگ تحمیلی ۱۰۶۲ نفر گزارش شده است که از این میان، ۱۷۰ نفر زنان و کودکان هستند. این آمار نشان‌دهنده هدف‌گیری عمدی غیرنظامیان توسط رژیم صهیونیستی است. در یکی از حملات به منطقه تجریش تهران، ۱۲ نفر از جمله یک زن باردار به شهادت رسیدند و بیش از ۵۹ نفر مجروح شدند. همچنین در شهرک شهید چمران، بیش از ۵۰ نفر زخمی شدند که ۳۵ نفر آنها زنان و کودکان بودند. گزارش‌ها از شهادت ۳۸ کودک و ۱۳۲ زن، از جمله تعدادی زن باردار حکایت دارد که این جنایات را به سطح جنایت جنگی ارتقا می‌دهد.

با توجه به این موارد، تشکیل پرونده در دادستانی تهران، نه‌تنها یک اقدام حقوقی، بلکه حرکتی ضروری در سطح ملی و بین‌المللی است. فـارغ از اینکه این پیگیری در نهایت به محکومیت رژیم صهیونیستی در مجامع جهانی منجر شود یا خیر، نفس این اقدام پیامی روشن به جامعه جهانی ارسال می‌کند: ایران در برابر تجاوزات و جنایـات علیه مردم خود سکوت نخواهد کرد و در کنار تنبیه نظامی متجاوز، از تمام ابزارهای حقوقی و دیپلماتیک برای احقاق حقـوق خود استفاده می‌کند. این حرکت، بویژه در شرایطی که رژیم صهیونیستی به طور مکرر قواعد بین‌المللی را نقض می‌کند، از اهمیـت ویژه‌ای برخوردار است. حمله به کنسولگری ایران در دمشق نقض صریح کنوانسیون‌های بین‌المللی درباره مصونیت اماکن دیپلماتیک بود، ترور هدفمند شهید هنیه در خاک ایران، نقـض حاکمیت ملی و اقدامـی تروریستی محسوب می‌شود و حملات گسترده به مناطق مسکونی و غیرنظامی نقض اصل تناسب واحتیاط در حقوق بین‌الملل بشردوستانه است که مشخصا مصداق جنایت جنگی است. پیگیری این پرونده در سطح بین‌المللی نیز فرصتـی برای مستندسازی جنایـات رژیم صهیونیستی فراهم می‌کند. این مستندسازی، حتی اگر به محکومیت فوری منجر نشود، توجه جهانیان را به اقدامات وحشیانه این رژیم جلب می‌کند و می‌تواند فشار سیاسی و اخلاقی بر آن و حامیانش وارد کند. طرح این موضوع در مجامع بین‌المللی، مانند دادگاه کیفری بین‌المللی ICC یا دیگر نهادهای حقوقی، می‌تواند به انزوای سیاسی رژیم صهیونیستی منجر شود، به‌ویژه در شرایطی که افکار عمومی جهان نسبت به اقدامات رژیم بویژه در غزه حساس‌تر شده است. پیگیری پرونده جنایات رژیم صهیونیستی علیه ایران، بعد داخلی هم دارد. از منظر داخلی، این اقدام قوه‌قضائیه پاسخ به مطالبه عمومی مردم ایران و تأکید رهبر انقلاب بر لزوم دفاع از حقوق ملت است. شهادت غیرنظامیان، بویژه زنان و کودکان، خشم و اندوه عمیقی در میان مردم ایران برانگیخته است. اگرچه نیروهای مسلح کشورمان در طول جنگ تحمیلی اخیر، تمام سرزمین اشغالی را با موشک‌های بالستیک به اصطلاح شخم زدند اما جامعه ایران انتظار دارد تجاوز دشمن متخاصم به خاک کشورمان، به صورت جدی در مجامع بین‌المللی پیگیری شود. علاوه بر این، پیگیری حقوقی این جنایات می‌توانـد به ایجاد هزینه در برابر اقدامات مشابه در آینده کمک کند. ثبت جنایات رژیم صهیونیستی در اسناد حقوقی و بین‌المللی، حتی اگر نتایج فوری نداشته باشد، می‌تواند مبنایی برای اقدامات حقوقـی بعدی یا فشارهای دیپلماتیک ایران و سایر کشورهای آزاده جهان علیـه اسرائیل باشد. این پرونده همچنین می‌تواند الگویی برای دیگر کشورهایی باشد که به عنوان حامیان فلسطین و معترضان به جنایات رژیم در غزه، به دنبال اقدامی علیه توحش صهیونیست‌ها هستند؛ مثل اقدامی که آفریقای جنوبی انجام داد. در نهایت، تشکیل پرونده جنایات جنگی رژیم صهیونیستی در دادستانـی تهران، گامی مهم در مسیر اجـرای عدالت و دفاع از حقوق ملت ایران است. این اقدام، همان‌طور که رهبر انقلاب تأکید کردند، باید با دقت، هوشیاری و در نظر گرفتن تمام جوانب انجام شود. موفقیت این پرونده در گرو استفاده از ظرفیت‌های حقوقی داخلی و بین‌المللی، همکاری با نهادهای جهانی و بهره‌گیری از دیپلماسی فعال است. این حرکت نه‌تنها به مستندسازی جنایات رژیـم صهیونیستی کمک می‌کند، بلکه نشان می‌دهد ایران در برابر تجاوزات خارجی منفعل نیست و با تمام توان از حقوق خود و مردمش دفاع می‌کند. این اقدام، فارغ از نتایج فوری، گامی در مسیر جلب توجه کشورهای جهان به خوی توحش و ضدانسانی رژیم صهیونیستی است.

بررسی ظرفیت‌های حقوقی ایران برای بازدارندگی در برابر سناریوی خروج از NPT

تثبیت دکترین صلح‌آمیز هسته‌ای

پس از خروج یکجانبه ایالات متحده آمریکا از برنامه جامع اقدام مشترک (برجـام) در سـال ۲۰۱۸ و تشدید فشارهـای سیاسی و اقتصادی علیه ایـران، تـداوم عضویـت جمهوری اسلامی ایران در معاهده منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای (NPT) با چالش‌های نظری و عملی مواجه شد. این مقاله با استفاده از روش تحلیلی – توصیفی، به بررسی ظرفیت‌های حقوقی داخلی و بین‌المللی ایران برای بازدارندگی در برابر سناریوی خروج از NPT و تثبیت دکترین صلح‌آمیز هسته‌ای نشان‌دهنده اراده سیاسی ایران برای پیروی از رژیم کنترل تسلیحات هسته‌ای است اما خروج یک‌جانبه آمریکا از برجام در سال ۲۰۱۸، اعمال تحریم‌های ثانویه و عدم پایبندی اروپا به تعهدات، این رژیم حقوقی را تضعیف کرده است (Entessar & Afrasiabi,2020). در چنیـن شرایطی، این سؤال مطرح می‌شود: جمهوری اسلامی ایـران چه ظرفیت‌های حقوقی‌ای برای بازدارندگی در برابر نقض تعهدات طرف‌های دیگر؛ نیز در برابر خروج احتمالی از NPT دارد.

■ **مبانی حقوقی خروج از NPT در حقوق بین‌الملل**

معاهده NPT در ماده X به کشورهای عضو این اختیار را می‌دهد کـه در صورت وقوع شرایط استثنایی کـه منافع عالی آنها را به خطـر انـدازد، با اعـلام رسـمی ۹۰ روزه، از معاهده خارج شوند (United Nations,1968). کره‌شمالی سال ۲۰۰۳ از این ماده استفاده کرد و از معاهده خارج شد. هرچند مشروعیت حقوقی خروج کره‌شمالی محل مناقشه بوده است (Joyner,2005) اما از منظر حقوق بین‌الملل، خروج قانونی مشروط به اطلاع قبلی و ارائه دلایل امنیتی معتبر است. جمهوری اسلامی ایران نیز در صورت استمرار تهدیدات امنیتی و نقض تعهدات برجامی می‌تواند با استناد به همین ماده، خروج خود را مشروع جلوه دهد (Mousavian,2021). با این حال، ایران تاکنون با سیاست «صبر راهبردی» ترجیح داده در چارچوب معاهده باقی بماند (حسینی، ۱۳۹۹).

■ **ظرفیت‌های حقوق داخلی جمهوری اسلامی ایران**

در نظـام حقوقی ایران، اصـل ۷۷ قانون اساسی مقـرر می‌دارد عهدنامه‌ها و قراردادهای بین‌المللی باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد. همچنین مطابق اصل ۱۲۵، امضای هر معاهده‌ای با تصویب مجلس و تأیید مقام رهبری انجام می‌شود (قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۵۸). بنابراین تصمیم به خروج از NPT نیز نیازمند فرآیندی قانونی در سطح داخلی است. مصوبه مجلس تحت عنوان قانون اقدام راهبردی برای لغو تحریم‌ها مصوب ۱۳۹۹ که در واکنش به بدعهدی طرف‌های غربی تصویب شد، نمونه‌ای از بهره‌گیـری از ظرفیت‌های داخلی برای مهار فشارها بود (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۹).

■ **نقش دکترین هسته‌ای ایران در بازدارندگی اخلاقی و سیاسی**

یکی از عناصر کلیدی در بازدارندگی جمهوری اسلامی ایران، فتوای رهبر معظم انقلاب مبنی بر حرمت شرعی تولید و استفاده از سلاح هسته‌ای است که نخستین‌بار سـال ۲۰۰۳ در نامه‌ای به آژانس بین‌المللی انرژی اتمی اعلام و سپس در اسناد رسمی وزارت خارجه نیـز ثبت شد (Tama,2015). این فتوا نه‌تنها مشروعیت برنامه صلح‌آمیز هسته‌ای ایران را تقویت کرده، بلکه در مجامع حقوقی نیز به عنوان سندی اخلاقی و استراتژیک مورد استناد قرار گرفته اسـت (Kerr, 2014). به گفته کارشناس شورای روابط خارجی آمریکا، این فتوا بیش از آنکه محدودکننده باشد، به مثابه یک ابزار مشروعیت‌ساز در صحنه بین‌الملل عمل می‌کند (Sagan,2011). جمهوری اسلامی ایران نیز بارها در نشست‌های شورای حکام بر این سیاست دینی و استراتژیک تأکید کرده است.

■ **دیپلماسی حقوقی ایران در استفاده از ابزارهای بازدارنده**

ایران طی سال‌های اخیر از دیپلماسی حقوقی برای دفاع از حقوق خود بهره گرفته است. گزارش‌های مستند آژانس بین‌المللی انرژی اتمـی (IAEA,2023) بارها تأیید کرده ایران از تعهدات NPT فراتر نرفته است. همچنین ایران بارها اعلام کرده در صورت تصویب قطعنامه‌های جدید یا فشارهای بیشتر (مانند همکاری اسرائیل و برخی کشورهای غرب)، گزینه خروج از NPT را بررسی خواهد کـرد (Reuters,2025; India Times,2025). در عین حال، هنـوز تمایل عملی به ایـن اقدام نداشته و آن را «ابزار تهدید نرم حقوقی» تلقی کرده است (رضایی، ۱۴۰۱).

■ **نتیجه‌گیری**

جمهـوری اسلامی ایران با اتکا به ابزارهـای حقوقی در قانون اساسـی، مصوبات مجلـس و دکترین فقهی خـاص، توانسته ضمـن حفظ اصول راهبردی خود، تهدیـد به خروج از NPT را به عنوان ابـزار بازدارنده در برابر فشارهای بین‌المللی به کار گیـرد. در عین حال، پایبندی ایران به اصل عدم اشاعه و عدم تولید سلاح هسته‌ای، موضعی مشروع، حقوقی و قابل دفاع در نظام بین‌الملـل ایجاد کرده است. توازن میان صبر راهبردی و بازدارندگی حقوقی، اساس سیاست هسته‌ای جمهوری اسلامی را در سال‌های آینده شکل خواهد داد.

* دکترای حقوق بین‌الملل و مدرس دانشگاه
** دکترای حقوق جزا و جرم‌شناسی و مدرس دانشگاه

خروج ایران از معاهده NPT؛ گزینه‌ای قانونی و راهبردی در مواجهه با تهدیدات فزاینده

در پـی افزایـش تنش‌هـای منطقـه‌ای و تهدیدات مستقیم علیه جمهوری اسلامی ایران، بار دیگر ضرورت بازنگری در تداوم عضویت کشـور در معاهده منع گسترش سلاح‌هـای هسته‌ای NPT بـه عنوان یک گزینه حقوقی و سیاسی مطرح شده اسـت. این موضوع در شرایطی اهمیت بیشتری می‌یابد که ساختار این معاهده و عملکرد نهادهای مرتبط با آن، از جمله آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، به طور فزاینده‌ای با رفتارهای تبعیض‌آمیز و دوگانه همراه است.

■ **ساختار تبعیض‌آمیز و ناکارآمد NPT**

معاهده NPT در حالی ادعای پیشبرد خلع سلاح جهانی و تضمین استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای را دارد که در عمل، ۵ کشور دارای سلاح هسته‌ای پیش از سال ۱۹۶۷ (آمریکا، روسیه، چین، فرانسه و بریتانیا) را به رسمیت شناخته و دیگر کشورها را از دستیابی به چنین سلاح‌هایی منع کرده است.

در ایـن میان، رژیم صهیونیستی که نه‌تنها عضو NPT نیست، بلکه به تسلیحات هسته‌ای نیز مجهز است، از نظارت بین‌المللی معـاف مانده و با حمایت غـرب، از پاسخگویی نیـز دوری می‌کند. در مقابل، ایران با پذیرش گسترده‌ترین بازرسی‌ها همواره تحت فشار و تهدید بوده است. این تناقض آشکار، مشروعیت حقوقی و کارکرد عملی NPT را برای ایران با چالش مواجه کرده است.

■ **خروج از NPT؛ یک حق قانونی**

مطابق ماده ۱۰ معاهده NPT هر عضو می‌تواند در صورتی که منافع عالی کشور - بویژه منافع امنیتی - در خطر باشد، با ارائه اطلاعیه‌ای ۳ ماهه، به صورت رسمی از معاهده خارج شود. این حق صراحتاً در متن معاهده پیش‌بینی شده و از منظر حقوق بین‌الملل کاملا مشروع و قابل دفاع است.

نمونه بارز استفاده از این حق را می‌توان در اقدام کره‌شمالی در سال ۲۰۰۳ مشاهـده کرد. اگرچه ایران تاکنون بارها بر صلح‌آمیز بودن برنامه هسته‌ای خود تأکید کرده و حتی حکم فقهی مبنی بر حرمت ساخت سلاح هسته‌ای از سوی رهبر معظم انقلاب صادر شده اما در شرایط بحرانی، صرف اعلام امکان خروج از NPT نیز می‌تواند به عنوان ابزار بازدارندگی و فشار سیاسی مؤثر عمل کند.

■ **رویکرد پیشنهادی: خروج همراه با ابتکار صلح**

اگـر جمهوری اسلامی ایران تصمیم به خروج از معاهده بگیرد، ضروری است این اقدام با بیانیه‌ای مستند و منطقی همـراه باشـد. در این بیانیه می‌توان بـه تهدیدات امنیتی، استانداردهـای دوگانه آژانس و بی‌تفاوتی جامعه بین‌الملل نسبت به تسلیحات هسته‌ای رژیم صهیونیستی اشاره کرد.

همزمان ایران می‌تواند پیشنهـاد ایجاد منطقه عاری از سلاح‌های هسـته‌ای در غرب آسیا را مجـدداً مطرح کند. ایـن ابتکار که پیش‌تر نیز مطـرح شده بود، نشانگر رویکرد صلح‌جویانـه ایران خواهد بود و می‌تواند حمایت کشورهای مستقل را به همراه داشته باشد.

لذا با توجه به ناکارآمدی NPT در تأمین امنیت برابر و سوءاستفاده‌های سیاسی از سازوکارهای آن، بررسی گزینه خروج از این معاهده برای ایران، نه‌تنها یک حق قانونی، بلکه یک اقدام راهبردی بالقوه برای دفاع از منافع ملی است. البته ایـن تصمیم باید با تحلیل دقیق هزینه‌ها و منافع، همراه با مدیریت هوشمندانه دیپلماتیک و رسانه‌ای اتخاذ شود تا به افزایش قدرت چانه‌زنی ایران در سطح بین‌الملل منجر شود.

* کارشناس ارشد حقوق خصوصی

بومرنگ اسنپ‌بک

ادامه از صفحه اول

■ **واکنش ایران و تأثیر بر مذاکرات**

ایران در وهله نخست احتمالاً چنیـن اقدامی را بخشی از تلقی و برداشت کلی «غیرقابل اعتماد بودن اروپا» و نشان‌دهنده بی‌ثباتی موضع غرب تلقی می‌کند. اگر تحریم‌ها بازگردد و امکان لغو آنها وجود نداشته باشد، انگیزه‌های ایران برای مذاکره ممکن است کاهش یابد و حتی فراتر از آن نابود شود، به این دلیل که دیگر امتیازی باقی نمی‌ماند که اروپا بتواند یا بخواهد آن را در قالب مذاکره بـا ایران از دست بدهد یا به ایران بدهد. در حقیقت موقعیت امتیازگیری از اروپـا سخت‌تر می‌شود. همچنین این سناریو می‌توانـد به تقویت همکاری ایران با روسیه و چین بینجامد، چـرا که این ۲ کشور به عنوان حامیان بالقوه ایران در شورای امنیت عمل خواهند کرد. خصوصا که بعد از حمله متجاوزانه اسرائیل و آمریکا به ایران، ایران تلاش بیشتری برای همکاری استراتژیک با چین داشته و رفت و آمدهای نظامی و دیپلماتیک ایران به پکن فزونی یافته است.

■ **فعال‌سازی مکانیسم ماشه؛ بازی خطرناک اروپا**

مکانیسـم ماشه در کوتاه‌مدت می‌تواند فشار بر ایران را افزایش دهد اما در بلندمدت، اروپا را از وضعیت‌های بعدی اعمال تحریم در قالب شورای امنیت (به دلیل وابستگی به روسیه و چین)، در موضع ضعف قـرار می‌دهد و ممکن است اعتبار آن را در چشم تهران به عنـوان یک میانجی بی‌اثر کند. اروپا برای نتیجه‌بخش بودن پروژه تحریم در فردای بازگشت تحریم‌های شورای امنیت، نیازمند روسیه و چین است تا اعمال تحریم‌های بعد را دنبال کند، در غیر این صورت نتوانسته پروژه تحریم علیه ایران را به سرمنزل مقصود برساند. در شرایط کنونی (با توجه به تنش‌های غرب با روسیه و چین) بعید به نظر می‌رسد اروپا بتواند این ۲ کشور را با خود همراه کند. موضوع دیگری که باید به دلایل عدم همراهی ۲ کشور مذکور با اروپایی‌ها اضافه کرد، مسائل ژئوپلیتیـک و استراتژیک بین‌المللی است که آمریکا و اروپا در رساندن چین و روسیه به این وضعیت نقش قابل توجهی داشته‌اند. به همین دلیل، برخی تحلیلگران معتقدند استفاده از مکانیسم ماشه به عنوان «تهدید» یا حتی ابزار اعمال فشار، عواقب غیرقابل پیش‌بینی‌ای برای اروپا خواهد داشت.

■ **اقدامات ایران برای پیشگیری یا خنثی‌سازی اثرات مکانیسم ماشه**

در صـورت فعال‌سازی مکانیسم ماشه توسط تروئیکای اروپا و بازگشت تحریم‌های شورای امنیت علیه ایران، استراتژی‌های مورد استفاده ایران برای خنثی‌سازی تهدیدات با درصد احتمال بالا شامل موارد زیر خواهد بود.

۱- تضعیف جایگاه مشروع طرف اروپایی

بـا توجه به وضعیت پیـش روی ایران، گزینه «تشکیل ائتلاف بین‌المللی با روسیه و چین» خصوصا در ابعاد اقتصادی در دستور کار ایران قرار خواهد گرفت و ایران تلاش خواهد کرد از حق وتوی روسیه و چین در شورای امنیت استفاده کند تا مسیر تحریم‌های جدید بعدی و قطعنامه‌های اضافی را از بین ببرد. همچنین با توجه به نقض جایگاه مشروع و مخاطرات برای صلح و امنیت بین‌المللی، ایران می‌تواند موضوع سوءاستفاده طرف اروپایی را به مراجعی شبیه دیوان بین‌المللی دادگستری (ICJ) احاله دهد و با استناد به تعهدات نقض‌شده غرب در برجام، پرونده‌ای حقوقی علیه تروئیکا یا آمریکا تشکیل دهد. علاوه بر این ایجاد فضای بین‌المللی خصوصا در افکار عمومی بین‌المللی درباره دوگانگی غرب می‌تواند تناقض رفتار اروپا (ادعـای حمایت از برجام در مقابل اقدام عملی برای نابودی آن) را نمایان کند.

۲- اقدامات اقتصادی

ایران تجارت غیردلاری خود را افزایش خواهد داد و تلاش خواهد کرد دلار را به عنوان مهم‌ترین ابزار جنگ اقتصادی طرف غربی علیه ایران تا جایی که بتواند تضعیف کند و مبادلات خود با سایر کشورها را با استفاده از ارزهای ملی (روبل، یوآن و روپیه) انجام دهد؛ موضوعی که با توجه به تقویت بلوک‌های جدید قدرت بین‌المللی در دستور کار کشورهایی چون هند، چین، روسیه و برزیل نیز قرار گرفته است. استفاده از رمزارزها (مثل رمزریال) می‌تواند موضوع مهمی برای دور زدن تحریم‌های بانکی طرف اروپایی در نظر گرفته شود. علاوه بر این توزیع سبد صادراتی و تولیدات ایران با افزایش صادرات غیرنفتی و تمرکز بر فروش محصولات پتروشیمی، فولاد و کشاورزی به بازارهای آسیایی و آفریقایی از جمله موارد و اقدامات ضروری اقتصادی است که ایران می‌تواند انجام دهد. علاوه بر این ایران تلاش خواهد کرد حمایـت ویژه از تولید داخلی در بخش‌های حساس (دارو، فناوری و کشاورزی) برای کاهش اثرات تحریم را در دستور کار قرار دهد.

۳- هسته‌ای و منطقه‌ای

ایران در حوزه هسته‌ای می‌کوشد فعالیت‌های هسته‌ای خود را به عنوان اهرم فشار بر اروپا حفظ کند و سطح ابهام هسته‌ای را بالا نگه دارد تا اقدامات بعدی تحریمی را با چالش جدی مواجه کند. گزینه غنی‌سازی ایران به عنوان اهرم فشاری برای وادار کردن غرب به امتیاز دادن در مذاکرات در دستور کار قرار خواهد گرفت و ابهام هسته‌ای با محدود کردن دسترسی بازرسان آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و افزایش همکاری‌های نظامی - امنیتی با روسیه و چین در موضوع هسته‌ای پیـش می‌رود. همچنین ایران می‌تواند خرید تسلیحات پیشرفته پس از لغو تحریم‌های تسلیحاتی (مطابق قطعنامه ۲۲۳۱) را در دستور کار جدی قرار دهد. در حوزه منطقه‌ای نیز ایران هزینه غرب را در منطقه غرب آسیا بالا خواهد برد و هسته‌های مقاومت به صورت فعالانه‌تری پیش خواهند رفت. به نظر می‌رسد فضای بین‌المللی با توجـه به تشدید تنش خودخواسته غرب با ایران، به سمت مواجه شدن با گزینه‌هایی می‌رود که تاکنون اتفاق نیفتاده و باید در روزها و ماه‌های آینده شاهد تحولات پیش‌بینی‌ناپذیری باشیم. بنابراین اگرچه مکانیسم ماشه ابزاری سیاسی در دست غرب برای اعمال فشار بر ایران است اما به نظر می‌رسد این ابزار بیشتر شبیه بومرنگی عمل می‌کند که دست غرب را از آینده ایران کوتاه خواهد کرد.